

Damian Kubiak

Rynek indywidualnych kont emerytalnych w Polsce - stan i perspektywy

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 45/2,
333-342

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DAMIAN KUBIAK

*Rynek indywidualnych kont emerytalnych
w Polsce – stan i perspektywy*

Individual pension accounts in Poland – market review and perspectives

Wstęp

Ideą powstania indywidualnych kont emerytalnych (IKE) była chęć stworzenia możliwości uczestnictwa w III filarze na zasadach preferencyjnych wszystkim tym osobom, które nie mogły stać się uczestnikami pracowniczych programów emerytalnych. Funkcjonowanie IKE zostało uregulowane ustawą z dnia 20 kwietnia o indywidualnych kontach emerytalnych¹. Ustawa ta, choć kilkakrotnie nowelizowana, do końca 2010 roku nie zmieniła się w znaczącym zakresie od jej pierwotnie ogłoszonego tekstu. Wśród tych zmian, jedną z ważniejszych nowelizacji tego aktu prawnego była nowela, która wynikała z potrzeby ujednoczenia prawodawstwa unijnego dotycząca aspektu swobody przepływu kapitału i usług w granicach państw członkowskich, a zatem stworzyła możliwość posiadania kont emerytalnych również „rezydentom unijnym” pracującym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Inna, uelastyczała zasady dysponowania środkami zgromadzonymi w ramach IKE, stwarzając instytucję zastawu tych środków. IKE obecne są na polskim rynku emerytalnym już ósmy rok. Jak zatem wygląda ich rozwój i czy konstrukcja tej formy zabezpieczenia dochodów na starość spełniła pokładane w niej nadzieje?

¹ Dz. U. z 2004 r., Nr 116, poz. 1205; Zm. Dz. U. z 2005 r., Nr 183, poz. 1538; z 2006 r., Nr 157, poz. 1119; z 2008 r., Nr 220, poz. 1432, z 2009 r., Nr 165, poz. 1316, z 2010 r., Nr 18, poz. 98, Nr 257, poz. 1724, z 2011 r., Nr 75, poz. 398.

1. Możliwości inwestycyjne w ramach form IKE

Główną zaletą kont emerytalnych (a także uczestnictwa w pracowniczych programach emerytalnych) w porównaniu do innych możliwości gromadzenia oszczędności emerytalnych zaliczanych do szeroko rozumianego III filara, polega głównie na preferencyjnym ich traktowaniu z punktu widzenia obowiązku podatkowego w zakresie podatku od dochodów kapitałowych. Inną zaletą jest sprawowanie dodatkowego – oprócz standardowego nadzoru nad pośrednikami (instytucjami finansowymi) – nadzoru nad konstrukcją i funkcjonowaniem produktów emerytalnych.

Każdy potencjalny uczestnik IKE posiada pełną suwerenność w wyborze formy, w ramach jakiej ma funkcjonować jego plan emerytalny. W celu zawarcia umowy dokonuje więc wyboru zarówno odpowiadającej mu formy, jak również instytucji, która będzie nią zarządzała. Decyzje te nie powinny być przypadkowe. Forma funkcjonowania IKE ma znaczący wpływ na dochodowość planu emerytalnego, ryzyko inwestycji oraz sposób zarządzania produktem i powinna być dostosowana do wiedzy i doświadczenia uczestnika w zakresie inwestycji finansowych (tabela 1).

Tabela 1. Charakterystyka procesu inwestycyjnego w ramach form IKE

Cecha	Instytucja zarządzająca IKE			
	ZU	TFI	PPDM	Bank
Ryzyko inwestycji*	średnie	średnie/duże	duże	niskie
Spodziewane stopy zwrotu	średnie	średnie/duże	duże	niskie
Elastyczność produktu	średnia	duża	duża	niska
Dodatkowe korzyści	ochrona ubezpieczeniowa	-	-	-
Wymagana aktywność uczestnika	średnia	średnia	duża	niska
Niezbędna wiedza o inwestowaniu/ rynkach finansowych	średnia	średnia/duża	duża	niska

* brane pod uwagę jako całokształt możliwości inwestycyjnych ale nie w odniesieniu do konkretnego portfela inwestycyjnego
Źródło: Opracowanie własne.

Wśród form IKE za najbardziej ryzykowne uznaje się samodzielne inwestycje w papiery wartościowe notowane na rynkach regulowanych za pośrednictwem rachunku maklerskiego i prowadzonego wraz z nim rachunku pieniężnego. Ta forma gwarantuje pełną swobodę inwestycyjną w ramach dozwolonych przez ustawodawcę inwestycji², których wachlarz jest dość szeroki, lecz ryzyko inwestycyjne w jej przypadku rośnie, gdy potencjalny uczestnik IKE nie posiada ani doświadczenia w inwestowaniu, ani odpowiedniego poziomu wiedzy o rynkach finansowych i ich funkcjonowaniu. Po

² Wśród wyłączeń znajdują się papiery wartościowe i pochodne papierów uznane za najbardziej ryzykowne np. kontrakty terminowe i opcje.

części może być ono minimalizowane przez przedmiotowe ograniczenie inwestycji do bezpiecznych papierów wartościowych, takich jak obligacje Skarbu Państwa. Jednakże również z uwagi na to, że możliwości inwestycyjne w tym przypadku uwzględniają inwestycje w akcje, IKE prowadzone przez biura maklerskie należy uznać za najbardziej ryzykowne. W przypadku IKE prowadzonych przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych oraz zakłady ubezpieczeń, inwestycje w akcje również są możliwe, ale tylko w sposób pośredni. Ryzyko wówczas maleje, gdyż decyzje o wyborze walorów podejmowane są przez, posiadających specjalistyczną wiedzę i duże doświadczenie, zarządzających funduszami inwestycyjnymi czy też ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi. Elastyczność produktu, jakim jest indywidualne konto emerytalne, determinowana jest przez liczbę możliwych do utworzenia portfeli inwestycyjnych o różnych profilach inwestycyjnych, budowanych w oparciu o różnego rodzaju walory czy też charakteryzujących się odmienną strukturą według wartości. Tak rozumiana elastyczność jest największa także w przypadku IKE maklerskiego, które pozwala na budowę portfeli z grupy ponad 400 notowanych na giełdzie akcji różnych przedsiębiorstw, ponad 20 różnych obligacji skarbowych dostępnych na rynku wtórnym a dodatkowo także certyfikatów inwestycyjnych, praw do akcji, praw poboru, ETF na WIG20 czy certyfikatów i obligacji ustrukturyzowanych. Dla porównania towarzystwa funduszy inwestycyjnych oferują możliwość wyboru średnio spośród kilkunastu różnych funduszy lub subfunduszy. Liczba ta maleje do kilku w przypadku ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych zarządzanych przez zakłady ubezpieczeń. IKE zarządzane przez zakłady ubezpieczeniowe zasadniczo różnią się od pozostałych form. W tym przypadku uczestnik, oprócz możliwości oszczędzania na emeryturę, otrzymuje również ochronę ubezpieczeniową. Konstrukcja takiego produktu, z wiadomych przyczyn, preferuje część oszczędnościową produktu, wymagając, aby za każdym razem co najmniej 90 proc. składki zasilalo kapitał emerytalny uczestnika, a koszty ochrony ubezpieczeniowej nie przekraczały 10 proc. wartości wpłaty. To, co najbardziej interesuje uczestników IKE, to zyski jakie mogą wypracować wybrane przez nich produkty. Oczywiście te ściśle zależą od wielu czynników w tym także od postawy i zachowań inwestora w całym okresie inwestycji. Rzeczywiste stopy zwrotu mogą być więc określone w sposób dokładny jedynie po zakończeniu inwestycji. W przypadku analizy dochodowości *ex ante* można wskazywać jedynie na spodziewane stopy zwrotu, a te są ściśle skorelowane z ryzykiem inwestycyjnym poszczególnych form.

Zasadniczą zaletą inwestycji w ramach IKE jest zwolnienie z podatku od dochodów kapitałowych, przy założeniu, że ze środków korzysta się w okresie emerytalnym. Ustawodawca wprowadził jednak ograniczenie tak inwestowanych środków. Wpłaty na konta emerytalne nie mogą przekroczyć kwoty odpowiadającej trzykrotności przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok, określonego w ustawie budżetowej lub ustawie o przewidywanym budżetowym lub w ich projektach, jeśli odpowiednie ustawy nie zostały uchwalone. Kwoty te ogłaszane są drogą obwieszczenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości wpłat na indywidualne konto emerytalne (tabela 2.).

Tabela 2. Limity wpłat na IKE w latach 2004-2011

Rok / wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Limit wpłat na poczet IKE	3 435,00	3 635,00	3 521,00	3 697,00	4 055,00	9 579,00	9 579,00	10077,00

Źródło: Opracowanie własne.

Brak opodatkowania zysków z inwestycji stanowił o preferencyjnym traktowaniu oszczędzania przy udziale kont emerytalnych i choć z jednej strony zachęcał do gromadzenia środków emerytalnych w ten sposób, to z drugiej strony istniejące do 2009 roku limity zachęty te tłumili, co też było jedną z najczęściej wskazywanych wad ustawy o kontach emerytalnych. Od roku wskaźnik, na podstawie którego wylicza się kwotę maksymalnych wpłat na IKE w danym roku, został podwojony.

Proces oszczędzania wiąże się z nieustannym podejmowaniem decyzji podporządkowanych chęci maksymalizacji zysków. Decyzje te dotyczą zazwyczaj zmiany strategii inwestycyjnej (w związku z niezadawalającym poziomem stopy zwrotu lub brakiem akceptacji bieżącego ryzyka) lub też zmiany samej instytucji zarządzającej (np. w związku z niezadowolaniem z poziomu jakości obsługi). Ze zmianą strategii inwestowania może się również wiązać zmiana formy indywidualnego konta emerytalnego, a raczej zastąpienie dotychczasowego IKE innym rachunkiem prowadzonym wg innej formy. Czynność ta jest dość prostym zabiegiem i polega na złożeniu dyspozycji otwarcia nowego rachunku wraz z deklaracją zamknięcia dotychczasowego IKE oraz zleceniem wypłaty transferowej zgromadzonych dotychczas aktywów na nowe konto. W trakcie trwania procesu gromadzenia oszczędności emerytalnych można dokonywać tej czynności wielokrotnie. Oszczędzający traci możliwość zakładania nowego rachunku dopiero po przeprowadzeniu wypłaty środków zgromadzonych na dotychczas prowadzonym IKE.

Ustawodawca wprowadził zakaz jednoczesnego posiadania kilku kont emerytalnych. Niedostosowanie się do tych przepisów grozi sankcjami finansowym a nawet karnymi, nie wyłączając możliwości pozbawienia wolności.

2. Rynek IKE w Polsce w latach 2004-2010

W pierwszym roku funkcjonowania IKE powstało ponad 175 tys. kont (tab. 3), spośród których najwięcej było tych zarządzanych przez zakłady ubezpieczeń. Sytuacja ta utrzymała się do końca roku 2010, w którym to również ta forma była najczęściej wybierana przez nowych uczestników IKE. Podczas kolejnych 3 lat ogólna liczba kont emerytalnych powiększała się. Największy wzrost dotyczył roku 2006 (ponad 412 tys.). Od roku 2008 do 2010 zaobserwować można odwróconą tendencję, gdyż liczba prowadzonych IKE malała odpowiednio o ponad 61,7 tys. (6,74%), 44,6 tys. (5,23%) i 16,7 tys. (2,07%) w ostatnim roku. Zjawisko przewagi likwidowanych kont

nad nowo tworzonymi w przypadku kont bankowych wystąpiło już w roku 2007. Względny spadek liczebności w przypadku tej formy był też największy – zmiana o ponad 54% w stosunku do najlepszego pod względem liczby kont – roku 2006, a zatem posiadacze bankowych IKE byli najbardziej nieojojalną grupą i relatywnie najczęściej podejmowali decyzję o zaprzestaniu oszczędzania. Warto także zwrócić uwagę na to, że z drugiej strony IKE maklerskie jest jedyną formą, która powiększa swoją liczebność od samego początku funkcjonowania. Ilościowo największy odpływ uczestników IKE dotyczy IKE ubezpieczeniowego.

Tabela 3. Liczba prowadzonych IKE oraz zmiany w % w latach 2004-2010

Instytucja zarządzająca IKE		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ZU	ilość	110 728	267 529	634 577	671 984	633 665	592 973	579 090
	zmiana	-	141,61%	137,20	5,89%	-5,70%	-6,42%	-2,34%
	struktura	63,1%	62,5%	75,5%	73,4%	74,2%	73,3%	73,1%
TFI	ilość	50 899	103 624	144 322	192 206	173 776	172 532	168 664
	zmiana	-	103,59%	39,27%	33,18%	-9,59%	-0,72%	-2,24%
	struktura	29,0%	24,2%	17,2%	21,0%	20,4%	21,3%	21,3%
PPDM	ilość	6 279	7 492	8 156	8 782	9 985	11 732	14 564
	zmiana	-	19,32%	8,86%	7,68%	13,70%	17,50%	24,14%
	struktura	3,6%	1,8%	1,0%	1,0%	1,2%	1,4%	1,8%
bank	ilość	7 570	49 220	53 208	42 520	36 406	31 982	30 148
	zmiana	-	550,20%	8,10%	-20,09%	-14,38%	-12,15%	-5,73%
	struktura	4,3%	11,5%	6,3%	4,6%	4,3%	4,0%	3,8%
ogółem	ilość	175 476	427 865	840 263	915 492	853 832	809 219	792 466
	zmiana	-	143,83%	96,39%	8,95%	-6,74%	-5,23%	-2,07%

Źródło: obliczenia własne na podstawie wybranych informacji ze sprawozdań i raportów instytucji finansowych przekazywanych do KNUiFE/KNF³

Najpopularniejszą firmą IKE wybieraną przez uczestników w całym badanym okresie są IKE ubezpieczeniowe. Stanowiły one na koniec roku 2010 nieco ponad 73,1 % ogólnej liczby kont. Drugą formą pod względem udziału w rynku jest IKE oferowane przez TFI (21,3%), a w dalszej kolejności konta oferowane przez banki (3,8%) i podmioty prowadzące działalność maklerską (1,8%). Struktura ilościowa form we wszystkich badanych latach nie ulegała zasadniczym zmianom.

³ http://www.knf.gov.pl/opracowania/rynek_emerytalny/index.html (30.04.2011r.)

Na koniec roku 2010 aktywa wszystkich oszczędzających wyniosły 2 726,40 mln PLN (tab. 4), co przy liczbie 792,5 tys. kont daje średni stan rachunku w wysokości 3,44 tys. PLN. Nie jest to kwota znacząca z punktu widzenia celów emerytalnych, ale wskaźnik ten, pomijając lata 2006 i 2008), wykazuje tendencję wzrostową, uzyskując w ostatnich 2 latach poziomy odpowiednio 43,80 i 26,58%. Korzystnym zjawiskiem na przestrzeni lat jest szybsze tempo wzrostu wartości aktywów w porównaniu do tempa wzrostu (a w ostatnich latach nawet spadku) ilości samych kont. Zdecydowanie najgorszym rokiem dla rynku kont emerytalnych był rok 2008.

Tabela 4. Aktywa prowadzonych IKE (w tys. PLN) oraz zmiany w % w latach 2004-2010

Instytucja zarządzająca IKE		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ZU	wartość	47 442	235 001	491 406	722 646	716 738	964 146	1 167 642
	zmiana	-	395,34%	109,11%	47,06%	-0,82%	34,52%	21,11%
	struktura	28,1%	34,1%	37,8%	38,8%	44,4%	43,8%	42,8%
TFI	wartość	91 016	307 150	578 106	846 458	564 263	800 436	972 295
	zmiana	-	237,47%	88,22%	46,42%	-33,34%	41,86%	21,47%
	struktura	54,0%	44,5%	44,5%	45,4%	35,0%	36,4%	35,7%
PPDM	wartość	19 204	43 858	67 081	96 157	121 060	190 659	293 762
	zmiana	-	128,37%	52,95%	43,35%	25,90%	57,49%	54,08%
	struktura	11,4%	6,4%	5,2%	5,2%	7,5%	8,7%	10,8%
bank	wartość	10 916	103 626	161 952	199 309	211 728	244 180	292 696
	zmiana	-	849,30%	56,28%	23,07%	6,23%	15,33%	19,87%
	struktura	6,5%	15,0%	12,5%	10,7%	13,1%	11,1%	10,7%
ogółem	wartość	168 578	689 635	1 298 545	1 864 570	1 613 789	2 199 421	2 726 395
	zmiana	-	309,09%	88,29%	43,59%	-13,45%	36,29%	23,96%

Źródło: obliczenia własne na podstawie wybranych informacji ze sprawozdań i raportów instytucji finansowych przekazywanych do KNUiFE/KNF⁴

Najliczniejsze ze wszystkich form – IKE ubezpieczeniowe, również dominują pod względem struktury wartości zgromadzonych aktywów (42,8%), z tym, że ich przewaga nad drugą formą – IKE TFI (35,7%) nie jest już tak znacząca. Zmiany w strukturze na niekorzyść IKE TFI były najprawdopodobniej efektem spadków cen akcji na gieł-

⁴ *Ibidem.*

dzie papierów wartościowych. Znacznie korzystniej aniżeli w przypadku struktury ilościowej wypadają IKE bankowe oraz maklerskie, uzyskując ok. 10 % udziały.

Tabela 5. Porównanie średnich wpłat na IKE
oraz przeciętnych stanów rachunków wg form w latach 2004-2010

Wyszczególnienie		ZU	TFI	PPDM	BANK	Ogółem IKE
Średnia wpłata na IKE (w PLN)	2004	497,63	2 322,37	3 300,22	bd	bd
	2005	1 205,00	2 758,00	3 348,61	1 521,00	2 208,15
	2006	1 226,12	2 707,82	3 211,31	1 649,20	2 198,61
	2007	1 385,62	2 327,45	3 102,01	1 213,67	1 719,17
	2008	1 351,86	1 795,30	2 848,28	1 952,83	1 560,76
	2009	1 435,03	1 911,27	8 387,63	2 608,84	1 850,13
	2010	1 420,79	2 195,66	7 813,05	2 793,23	1 971,00
Przeciętny stan rachunku (w PLN)	2004	428,46	1 788,17	3 058,52	1 442,01	960,69
	2005	878,41	2 964,08	5 853,98	2 105,36	1 611,81
	2006	774,38	4 005,67	8 224,71	3 043,75	1 545,40
	2007	1 075,39	4 403,91	10 949,33	4 687,42	2 036,69
	2008	1 131,10	3 247,07	12 124,16	5 815,74	1 890,05
	2009	1 625,95	4 639,35	16 251,17	7 634,92	2 717,96
	2010	2 016,34	5 764,69	20 170,44	9 708,63	3 440,39
Wykorzystanie limitu przez przeciętne konto (w %)	2004	14,49%	67,61%	96,08%	-	-
	2005	33,15%	75,87%	92,12%	41,84%	60,75%
	2006	34,82%	76,90%	91,20%	46,84%	62,44%
	2007	37,48%	62,96%	83,91%	32,83%	46,50%
	2008	33,34%	44,27%	70,24%	48,16%	38,49%
	2009	14,98%	19,95%	87,56%	27,23%	19,31%
	2010	14,83%	22,92%	81,56%	29,16%	20,58%

Źródło: obliczenia własne na podstawie wybranych informacji ze sprawozdań i raportów instytucji finansowych przekazywanych do KNUiFE/KNF⁵

Aktywność oszczędnościowa posiadaczy kont, mierzona wartością średniej wpłaty w ostatnich 2 latach, jest dość niska. Przeciętne konto zasilane było wtedy kwotą

⁵ *Ibidem.*

stanowiącą ok. 20% maksymalnej wpłaty na rachunek. Wskaźnik ten jest większy w latach 2004-08, lecz należy pamiętać o tym, że dopiero od roku 2009 kwota maksymalnej wpłaty na IKE wyliczana jest na podstawie 3-krotności wynagrodzenia, o którym mówi ustawa. Największymi sumami zasilają swoje konta posiadacze IKE maklerskich. Wykorzystanie rocznych limitów inwestycyjnych w tym przypadku w roku 2010 przekroczyło 80 %, a w przeszłości w większości lat było nawet wyższe. W ostatnim roku średnie wpływy na takie konto wyniosły ponad 20 tys. zł. Na przestrzeni lat najmniejszymi kwotami zasilali swoje konta klienci zakładów ubezpieczeń – przeciętnie kwota zasileń nigdy nie przekroczyła 1,5 tys. zł rocznie.

Dominującą grupą wiekową posiadaczy kont emerytalnych na koniec roku 2010 były osoby w przedziale wiekowym 51-60 lat, stanowiąc niespełna 30% grupę. Najmniej zainteresowani posiadaniem IKE są osoby z najmłodszego przedziału wiekowego, stanowiąc na koniec roku ok. 9 % wszystkich posiadaczy IKE. Wśród najstarszej grupy wiekowej w ostatnim badanym roku wzrósł udział kont ubezpieczeniowych, jednak wciąż najpopularniejszą w tym przypadku formą IKE jest konto zarządzane przez TFI. Rozpatrując strukturę posiadaczy IKE według płci, można zauważyć, że od samego początku funkcjonowania ustawy o kontach emerytalnych dominują kobiety, stanowiąc średniorocznie ok. 53%.

3. Perspektywy rozwoju indywidualnych kont emerytalnych

Tendencje, jakie można zaobserwować, analizując procesy występujące na rynku indywidualnych kont emerytalnych, z jednej strony wskazują na regres rynku (ujemne przyrosty liczby kont, niska relacja wzrostu wartości aktywów do zapotrzebowania na środki emerytalne, malejący wskaźnik aktywnych kont, malejący udział najmłodszej grupy wiekowej w strukturze ilościowej jak i wartościowej), z drugiej strony zaś to przecież aktywa rosną szybciej niż liczba uczestników kont, co jest cechą jak najbardziej pożądaną. Wypadkowa tychże ocen jest pesymistyczna. Ogólnej ocenie sytuacji na rynku nie pomaga modelowe zachowanie uczestników kont maklerskich, z ich wysokimi wpłatami oraz dobrymi wynikami inwestycyjnymi. Niestety stanowią oni zbyt małą grupę, aby można było mówić o sukcesie w odniesieniu do całości rynku. Potencjału do rozwoju rynku nie dostrzegają też instytucje finansowe, reprezentując bierną postawę do uzupełnienia swojej oferty o odpowiednie produkty emerytalne. Spośród ponad 70 banków i oddziałów instytucji kredytowych działających w Polsce tylko 8 oferowało konta emerytalne. W przypadku zakładów ubezpieczeń było to 12 spośród 30, towarzystw funduszy inwestycyjnych 16 na 50, a w przypadku podmiotów prowadzących działalność maklerską tylko 6 na ponad 50. Niebagatelne znaczenie w rozwoju rynku w dzisiejszych czasach odgrywa marketing. Instytucje niezainteresowane rozwojem produktów i zdobywaniem rynku nie będą zwiększać funduszy na działalność marketingową. Nie zanoszą się także, aby Polacy stali się adresatami jakiegokolwiek kampanii społecznej informującej o konsekwencjach, które

mogą się objawić w przypadku niegromadzenia dodatkowych oszczędności emerytalnych. Podczas dyskusji o kształcie systemu emerytalnego, często pojawiającym się głosem było optowanie za wprowadzeniem ulg podatkowych dla oszczędzających na emeryturę. W kontekście chęci wprowadzenia przez ustawodawcę indywidualnych kont zabezpieczenia emerytalnego, umożliwiających takie przywileje, staje się mało prawdopodobne, aby jednakowe przywileje dotyczyły również IKE.

Zakończenie

Stawiając pytanie, czy ustawa o indywidualnych kontach emerytalnych spełniła oczekiwania reformatorów polskiego systemu emerytalnego, wielu odpowiedziałoby, że nie. Te zdecydowanie były większe aniżeli rezultaty funkcjonowania nowych przepisów. Z drugiej jednak strony można obwieścić pewien mały sukces, gdyż pozytywnie można odbierać fakt, że przynajmniej te niespełna 800 tys. aktywnych zawodowo osób z własnej nieprzymuszonej woli oszczędza na swoje przyszłe emerytury. Jeśli jednak spojrzeć na liczby, szybko można pozbyć się jakichkolwiek złudzeń. Przegląd rynku indywidualnych kont emerytalnych można podsumować w sposób następujący:

- konta posiada zaledwie ok. 800 tys. z ponad 24 mln. osób znajdujących się w wieku produkcyjnym, co stanowi ok. 3,3%. Liczba posiadaczy IKE w ostatnich latach nie rosła, a nawet malała;
- przeciętnie w 2010 r. uczestnicy IKE odkładali na swoje konta kwotę ok. 1,9 tys. zł., co stanowi wzrost w porównaniu do poprzedniego roku o ok. 6,53%. Kwota ta w ostatnich 5 latach wzrosła zaledwie o 250 zł. Najwięcej przeciętnie oszczędzają posiadacze IKE maklerskich, najmniej – ubezpieczeniowych;
- przeciętny stan rachunku na koniec roku 2010 wyniósł nieco ponad 3,44 tys. zł. Kwota ta jest bardzo niska i w zasadzie nieistotna z punktu widzenia realizacji celów emerytalnych. Z uwagi na strukturę ilościową kont oraz wysokość średniej wpłaty dla najpopularniejszych, ubezpieczeniowych kont, należy się spodziewać, że mediana wartości zgromadzonych środków ma niższą wartość aniżeli średnia;
- limity inwestycyjne nie są wykorzystywane przez ogromną większość posiadaczy kont, a zatem to nie ograniczenia są przyczyną niskiego zainteresowania tą formą oszczędzania na emeryturę;
- maleje zainteresowanie dodatkowym oszczędzaniem na emeryturę wśród ludzi młodych;

Szukając czynników mogących mieć istotny wpływ na taki stan rzeczy, można by wskazać niski poziom świadomości Polaków o konsekwencjach braku dodatkowego oszczędzania na emeryturę. Wśród przyczyn niskiej skłonności do oszczędzania zapewne znalazłaby się relatywnie niska, w porównaniu do mieszkańców większości państw Unii Europejskiej, siła nabywcza wynagrodzeń większości pracujących. Stwierdzenie tego w sposób jednoznaczny wymagałoby jednak odrębnych badań naukowych.

Individual pension accounts in Poland – market review and perspectives

Individual pension (retirement) account programs (IKE) are voluntary forms of saving for old age and can be participated on the Polish market since 2004. They are regulated by Act of 20 April 2004 on Individual Retirement Accounts. IKE is maintained as one of the four following forms of agreements: with an investment fund, with a broker, for the provision of brokerage services, with an insurance company, and with a bank.

At present IKE are not so popular in Poland. There are around 0.8 million of participants in Poland. The amount of savings exceeded 2.7 billion of PLN which equals the amount of 3.4 thousand PLN per participant. This is much less than Polish government expectations.

In this paper an attempt was made to characterize all items describing IKEs' market in Poland and its opportunities to develop.